

Ingardeniškoji meno kūrinio konkretizacijos samprata

LAIMA MONGINAITĖ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Filosofijos ir politologijos katedra, Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius

El. paštas: politologija@vv.vgtu.lt

Nagrinėjamas originalus R. Ingardeno meno kūrinio konkretizacijos konceptas. Keliami klausimai apie galimus intencionalios sąmonės modusus, kuriuose gimsta ontinių formų įvairovė bei sukuriama skirtingi imanentiniai estetiniai objektai – konkretizacijos. Analizuojama monosubjektyvios konkretizacijos savybės ir jos galimybės tapti intersubjektyvia. R. Ingardeno atskleistas meno kūrinio konkretizacijos konceptas priskiriamas universaliai filosofinei kategorijai, kuri išreiškia estetiškos meninės pajautos būseną. Meno kūrinio konkretizacijos samprata leidžia paaiškinti estetinėje situacijoje gimstančių intencionalių estetikų objektų įvairovę.

Raktažodžiai: estetinė situacija, intencionalūs sąmonės modusai, meno kūrinio konkretizacija, estetinė pajauta, monosubjektyvumas

ĮVADAS

R. Ingardeno naudojama intencionali fenomenologinė analizė yra nukreipta į mažai ištirtus estetinio akto-situacijos reiškinius: intencionalaus estetinio objekto formavimasis, estetiškai reikšmingos kokybės ir kokybiniai deriniai, estetinė meno kūrinio konkretizacija, estetinis vertinimas ir kt. Lenkų autorius tyrinėja visuminę estetinio akto struktūrą, kurioje susitinka subjektas (intencionalūs sąmonės modusai) su objektu, pasižyminčiu ontinių ir vertybinių dimensijų daugiasluoksniškumu. Fenomenologo požiūriu, estetinėje situacijoje sąveikauja keletas elementų: meno kūrinys, intencionalus estetiškas objektas, estetiškos emocijos ir kūrybinės reakcijos (Ingarden 1981: 173–174). Intencionalios estetiškos būties – ypatingos ontinės formos kūrėjais yra du pagrindiniai dvasiniai vienetai: menininkas ir suvokėjas (perceptorius), o tarpininkas, kurio dėka skleidžiasi grožio pasaulis, yra meno kūriniai. Visuminėje daugiamatėje estetinėje patirtyje meno kūrinio konkretizacija formuojasi kartu su estetiniu imanentiniu objektu, yra estetinio išgyvenimo kulminacija. Visi Ingardeno išskirti estetiškos situacijos elementai gali būti skirstomi į dvi rūšis:

statiniai (estetinis fizinis daiktas, intencionalus estetiškas objektas, estetiškos vertybės, estetiškas sprendimas, meno kūrinio konkretizacija);

dinaminiai (estetinis išgyvenimas, estetinis vertinimas, konkretizacijos procesas, meninė kūryba).

Ingardenas nurodo, kad estetinėje situacijoje reiškiasi keturių rūšių objektai:

1) daiktas, aptiktas menininko arba perceptoriaus, – fizinis objektas;

2) fundamentinis intencionalios būties pamatas – sukurtas realus objektas meno kūrinys;

3) meno kūrinys – sukurtas intencionalus objektas;

4) estetiškas objektas (konkretizacija) – suvokėjo aktualizuotas meno kūrinys (Ingarden 1981: 8–9).

Imanentinės estetinės būties (estetinio patyrimo) esmei paaiškinti būtina pažvelgti į ją iš ontologinės, semantinės, epistemologinės ir aksiologinės pozicijų. Lenkų filosofo estetika sudaro pagrindą ontologijoje, kurioje atskleidžiama įvairių galimų intencionalios būties (sąmonės modusų) formų struktūra. Trečiosios intencionalios būties esmės atskleidimas leidžia paaiškinti kultūros reiškinių egzistavimą – fundamentalią žmogaus būties dimensiją, įkūnijančią kuriamas reikšmes ir prasmes. Ingardenas daug dėmesio skiria estetinės patirties (procesualumo) klausimams, kuriuos galime vadinti estetinė pajauta. Pajautos dėka susidaro prasmės, vertybės, konstruojama meno kūrinio konkretizacija – intencionalus objektas.

Juozas Mureika teigia: „Estetikai pajauta yra konstitutyvus konceptas [...]. Pajautos koncepto įvedimu mėginama atsakyti, kaip atsiranda prasmės santykis su vertybe ir kaip ši iš transcendentinės būsenos ir daikto savaime, igydama asmeninę prasmę, tampa daiktu mums“ (Mureika 2006: 62). Lietuvių estetiko nuomone, teoriniu požiūriu pajauta atsiveria kaip universali filosofinė kategorija, prilygstanti mąstymo konceptui, bei leidžia suprasti šių dviejų būsenų tarpusavio sąlygotumą ir giminingumą. Meno kūrinio konkretizacija ingardeniška prasme yra estetinio išgyvenimo kulminacija, estetinio aktyvumo rezultatas. Estetinėje sąmonės intencijoje sukurtas imanentinis objektas – konkretizacija yra noeminė struktūra, inspiruota individualiomis subjekto prasmėmis. Ingardenas, sekdamas fenomenologine tradicija, akcentuoja ne tiek mąstymo, kiek stebėjimo vaidmenį, todėl dėmesio centre atsiduria sąmonės fenomenų stebėjimas. Filosofas, atskirdamas meno kūrinį nuo jo intencionalaus estetinio objekto-konkretizacijos, siekė išvengti klaidų, kurias darė „objektyvistinė“ ir „subjektyvistinė“ tradicijos estetikoje. Konkretizacija yra galima tik estetinėje patirtyje (procesualumas), tiesiogiai išgyvenant ir suvokiant paties kūrinio vertybes, aktualizuojant meno kūrinį įkūnytas reikšmes ir prasmes.

Ontologinių estetikos tyrinėjimų programoje Ingardenas išskiria:

- a) meno kūrinio ontologiją, kurią sudaro bendroji filosofinė meno kūrinio fundamentas (formos) ir egzistencijos dalis, bei kai kurių meno rūšių ontologija (tapyba, literatūra, muzika...);
- b) estetinio objekto kaip estetinės meno kūrinio konkretizacijos ontologiją, tiriančią šio objekto egzistavimo formas ir būdus. Ontinės refleksijos estetikoje, nauju fenomenologiniu rakursu žvelgiant, atskleidė iki tol tik numanomą estetinės sąmonės fenomenų įvairovę.

INTENCIONALIOS SĄMONĖS MODUSAI

Lenkų fenomenologas, skverbdamasis į meno kūrinio esmę ir jo objektų egzistencinį būdą, aptiko, kad intencionalūs objektai yra transcendentiniai dėl santykio su sąmonės aktu, kuriame jie numanomi, bei nėra šio akto savybės. Autorius pripažino egzistavimą įvairių sąmonės aktų, kuriuose sukuriama skirtingi intencionalūs objektai. Intencionali sąmonės nuostata, pasak jo, gimsta suvokiant ne bet kokį realų objektą, o tą, kuris sukelia ypatingas reakcijas. Intencionalių objektų būtis yra priklausomo pobūdžio: „kažkas egzistuoja heteronomiškai, jeigu jo egzistencinis fundamentas nėra jame pačiame, o kame – tai kitame“ (Ingarden 1960: 93).

Lenkų autorius išskiria dvi grupes aktų, kuriuose sukuriama intencionalūs objektai: laisvos fantazijos aktai – monosubjektyvūs trumpai trunkantys, ir intencionalūs aktai, kurie siekia užfiksuoti sukurtus objektus stabilesne forma, kurioje jie tampa pasiekiami kitiems sąmoningiems subjektams. Tokių „įtvirtintų“ intencionalių objektų pavyzdžiai yra kultūros kūriniai: teatriniai vaidinimai, filmai, paveikslai, mokslinės teorijos ir kt. Intencionalumas

ingardeniška prasme įgauna ontinį statusą trečiosios būties, esančios tarp materialaus ir idealaus pasaulių. Ingardenas mano, kad „intencionalumo“ sąvokos išplėtimas ir priskyrimas jai idealiosios būties yra neteisingas. Idealūs objektai: idėjos, mintys, žodžiai, simboliai yra aktualizuojami individualia intencionalia forma konkrečioje subjekto sąmonėje.

Meno kūriniai kaip „užfiksuota“ intencionali būtis, tapusi materialiu daiktu, potencialiai sujungia savyje dvi būties rūšis: materialią ir intencionalią, kuri pasireiškia bendraujant su menu. Ingardeno požiūriu, būtina iš esmės skirti įvairius suvokimo būdus, priklausomai nuo objektų ontinio statuso. Tuo remiantis meno kūriniai gali būti stebimi kaip materialus daiktas, kaip intencionali struktūra, kaip pamatas atsirasti imanentiniam estetiniam objektui. Intencionalumas ingardeniškoje sampratoje turi dvi reikšmes. Jas sąlygoja tai, kad intencionali būtis egzistuoja ir įtvirtinama įvairiomis formomis. Savo prigimtimi intencionalumas imanentiškas, nes yra sąmonės aktų rezultatas, tačiau jis gali būti eksplikuojamas, išreiškiamas materialiomis meno kūrinių formomis. Menininkas yra ta jėga, kuri imanentinę intencionalumą įkūnija, taip subjektyvus reikšmingumas virsta prieinamu kito subjekto sąmonei. Galima teigti, kad intencionalumo išreiškimo būdai paskatina atsirasti skirtingas meno rūšis, kuriose įkūnijamos kūrybinės žmogaus potencijos. Neišreikštas sąmonės intencionalumas gali būti vadinamas pirminiu subjektyvumu. Užfiksuotas ir įtvirtintas intencionalumas meno kūriniuose tampa potencialios formos, vėliau jis aktualizuojamas konkrečiose estetišose situacijose, įvyksta konkretizacija. Konkretizuotas intencionalumas gali būti vadinamas antriniu subjektyvumu, reikšmingumo ir vertingumo perdavimu, ir taip iš monosubjektyvumo pereinama į intersubjektyvumą. Intencionalumas kaip heteronominė būtis gali konstituoėti tiek materialiomis, tiek nematerialiomis formomis (literatūros, muzikos, teatro, tapybos ir kitais kūriniais, kuriuose užfiksuotos prasmės). Intencionalus objektas visiškai priklauso nuo subjekto sąmonės aktų, nes jis yra „sukonstruotas“, „sukurtas“ intencionalios menamos sąmonės: „grynai intencionalus objektas neturi savyje tokio turinio, kuris jam suteiktų asmeninį būties fundamentą“ (Ingarden 1960: 186–187). Ingardenas dažnai nurodo į tai, kad vienas intencionalumas sluoksniuojasi ant jau esamo. Sluoksniavimosi ypatybė ypač aiškiai stebima žodiniuose – kalbos išsireiškimuose, nes nuomonės neprivalo turėti ekvivalento objektyviame daikto būvyje. Lygiai taip pat kaip pavadinimas neprivalo turėti realaus objekto, į kurį nurodo, tačiau, kiekvienas pavadinimas arba nuomonė tam tikru būdu yra susieti su intencionaliu objektu. Nuomonės prasmė, kaip ir jos intencionalus atitikmuo (koreliatas), yra visiškai intencionalus objektas. Vartojant esamus žodžius, mąstymo akte aktualizuojamos jose įdėtos intencijos. Kasdienių reikšmių reliatyvumas tiesiogiai priklauso intencionaliems kalbos reikšmių vienetams – šia prasme galima kalbėti apie intencionalių objektų daugiamatiškumą.

Ingardeno fenomenologinėse įžvalgose ir refleksijose svarbu tai, kad meno kūrinys egzistuoja kaip užfiksuotas intencionalios būties objektas, kurio schemiškoje struktūroje potencialiai slypi intencionalumas, aktualizuojamas konkretizacijoje. Schemiškai įtvirtintų meno kūrinio sluoksnių aktualizavimas įvyksta intencionaliame estetiniame akte, kuriame reiškiasi subjekto estetinis aktyvumas. Meno kūriniuose esamo intencionalumo suvokimas galimas, kai yra:

- a) ypatinga estetinė nuostata, nukreipta į stebimą objektą, kuris konstituojamas intensyviame grožio išgyvenime;
- b) suvokiamas imanentinis estetinis objektas, kuris tampa prielaida estetinei nuostatai atsirasti.

Pasak fenomenologo, meno kūrinio ypatumas yra tai, kad rekonstruojant intencionalų

objektą, būtina iš dalies peržengti formalią kūrinio struktūrą, kurios forma jis pateiktas. Estetinio akto metu subjektas papildo kūrinio „nevisiškai užbaigtas vietas“ ir sukuria tam tikrą visumą (Ingarden 1957: 39–44).

Meno kūrinio konkretizacijos aktualizuoja estetinį intencionalumą, o jų įvairovė nurodo į individualų estetinio išgyvenimo vyksmą bei jame konstatuojamus skirtingus estetiškus objektus. Estetinio išgyvenimo kulminacijoje aiškiai išitikinama sukurto intencionalaus objekto realumu. Intencionaliai būčiai filosofas taip pat priskiria estetiškus išgyvenimus ir pabrėžia, jog tiriant meno kūrinius pažymėtina tai, kad jų tikslingoje formoje glūdi intencija sužadinti estetiškas reakcijas. Meno kūrinio atsiradimas tiesiogiai priklauso nuo menininko išgyventų intencionalių aktų išraiškos. Vėliau estetiiniame akte kito estetinė sąmonė yra veikiamą kūrėjo perteiktų išgyvenimų, minčių. Apie konkretizaciją kaip neatsiejamą nuo dinaminio estetinio akto galima kalbėti kaip apie statinį momentą ir jos tapsmą.

KONKRETIZACIJA – PROCESAS IR REZULTATAS

Jau buvo minėta, kad ingardeniškas terminas „konkretizacija“ vartojamas dviem reikšmėmis:

1) konkretizacija kaip meno kūrinio aktualizavimo rezultatas – konstatuotas estetiškas objektas;

2) dinaminis (procesualus) konkretizacijos supratimas – estetiškas išgyvenimas, kuriame sukuriamas išbaigta visuma, papildant neužbaigtas schemines meno kūrinio struktūras.

Meno kūrinio konkretizacija kaip objektas skiriasi nuo suvokimo, išgyvenimo, pagavos; jis nėra substancialus, bet menamas, sukuriamas estetiiniame išgyvenime. Filosofas pabrėžia, kad meno kūrinys pradeda savo autentišką gyvenimą konkretizacijose ir gyvena tiek, kiek aktualizuojamas perceptorius sąmonėje. Tyrinėjant meno kūrinio struktūrą atitols-tama nuo jo kontakto su objektu, o konkretizacija yra išilginis kūrinio pjūvis, įtraukiantis į kultūros kontekstą (Ingarden 1960: 383). Dėl konkretizacijos meno kūrinys išilieja į konkretų dvasinį – kultūrinį gyvenimą. Ingardenas kalba apie išskirtines meno kūrinio konkretizacijas, kurias vadina „teisingai rekonstruotomis“, bei nurodo jų tipinius skirtumus, lyginant su pačiu kūrinio (Ingarden 1960: 383). Tyrinėdamas literatūros kūrinį, autorius išskiria keletą jo sluoksnių. Garsinis kūrinio sluoksnis konkretizacijoje įgauna individualų įvaizdį, nes ištarti žodžiai pripildomi balso intonacijomis. Tik ištartos konkretizacijos yra meno kūrinio „autentiškos realizacijos“, kurias autorius gali vien numatyti, bet neįkūnyti. Panašiai nutinka su muzikos kūriniais. Skulptūroje, tapyboje, architektūroje menininkas pats apvelka savo kūrinį, todėl šiuose menuose konkretizacija įgauna kitą prasmę nei grožinėje literatūroje ir muzikoje.

Literatūros kūrinio ir jo konkretizacijos skirtumą nurodo aktualizacija, nes tam tikri kūrinio komponentai egzistuoja tik potencialia forma. Šie potencialūs komponentai yra pateiktų objektų reginiai (vaizdiniai), schemiškai pažymėti įvairiais būdais. Objektų vaizdiniai nėra visiškai regimi, o tik momentiška išvaizduojami. Pjesių teatriniuose pastatymuose „ispūdis“ kuriamas tiesiogiai kaip realiame gyvenime. Ta pati pjesė skirtingose kultūrinėse epochose įgauna naujas interpretacijas ir išraiškos formas. Teatro sintetiiniame mene ypač akivaizdi konkretizacijų bei jose aktualizuojamų reikšmių kaita. Meno kūrinio aktualizacijoje svarbų vaidmenį atlieka potencialios reikšmės (potencialus turinys) ir estetiškai aktyvios kokybės, kurios lemia estetiinių vertybių įkūnijimą, besireiškiantį kūrinio konkretizacijoje (Ингарден 1962: 80).

Lenkų fenomenologas teigia, kad konkretizacijoje užpildomos meno kūrinyje iš dalies pažymėtos vietos, nuo kurių priklauso meno kūrinio „teisinga rekonstrukcija“. Šioje vieto-

je svarbūs tampa individualus subjekto estetiškas jautrumas, skonis, vaizduotė ir fantazija. Teisinga meno kūrinio rekonstrukcija galima tik estetiškame nuostatoje, ir tik šias konkretizacijos autorius pripažįsta. Skaitant literatūros veikalą, gimstanti konkretizacija rutuliojasi konkrečiame išgyvenimo laike, kuris priklauso nuo meno kūrinio tam tikrų struktūrinių dalių išdėstymo. Jeigu meno kūrinys yra neutralus tikrovės ar skaitytojo atžvilgiu, tai jo konkretizacija visada pasirodo tam tikru savo rakursu. Tai priklauso, pasak Ingardeno, nuo skaitytojo interesų ir dėmesio kryptingumo. Meno kūrinio konkretizacijos konceptu galima paaiškinti vykstančių estetiškų aktų – situacijų ir jose sukurtų objektų bei estetiškų vertybių sklaidą. A. Szczepanska pažymi, kad konkretizacija kaip procesas Ingardeno apmąstymuose susieta su meno kūrinio percepcija. Vienu aspektu ji neatsiejama nuo estetiško išgyvenimo ir jo fazių, o kitu – įeina į pažinimo teorijos sritį, kuri analizuoja meno kūrinio ir estetiško objekto pažintines operacijas (Szczepanska 1989: 152). Lenkų autorius teigia, kad estetiškas išgyvenimas galimas dėl meno kūrinio įtakos arba subjekto aktyvumo. Tokiu atveju estetiškas išgyvenimas gali vykti įvairiais būdais ir užsibaigti skirtingų estetiškų objektų konstituavimu (Ingarden 1976: 354). Pasiekus estetiško išgyvenimo kulminaciją įvyksta meno kūrinio konkretizacija. Vienos konkretizacijos gali būti labiau prisotintos estetiškais kokybėmis, kitos ne tokios turtingos. Neapibrėžtos kūrinio vietos gali būti savitai papildomos, o tai verčia atsirasti skirtingoms konkretizacijoms.

Akivaizdu, kad kūrybinėje sąveikoje tarp subjekto ir estetiško objekto gimsta laisvos improvizacijos tiek atliekant kūrinį, tiek juos išgyvenant. Estetišką konkretizacijos konceptą leidžia nusakyti ir pažinti estetiško akto unikalumą, nepakartojamumą, bei paaiškinti kūrybinės tiek suvokėjo, tiek atlikėjo galias. Šia prasme Ingardeno siekimas „teisingos“, adekvačios konkretizacijos nelabai ir būtų reikalingas, nes tada iškyla problema nustatyti kriterijų ir būdą kiek gauta konkretizacija autentiška. Menas, būdamas intencionalia reikšmių pripildyta būtimi, negali būti įvertintas mokslo kriterijais. Meno suvokimui būdinga laisvė ir išgyvenimų stipris, todėl spontaniška estetiško akto veržli tėkmė negali būti valdoma, siekiant aptikti ir patirti grožio pasaulį visame jo turtingume. Šiuo atveju Ingardenas prieštarauja taikomiems fenomenologinės analizės principams, tiriant intencionalios sąmonės fenomenus.

Reikia sutikti su fenomenologu, kad estetiškų kokybių aktualizacija konkretizacijoje priklauso tiek nuo kūrinio konstrukcijos, tiek nuo subjekto individualių išgyvenimų. Konkretizacija, būdama susijusi su estetišku išgyvenimu, dalyvauja aktualizuojant visus meno kūrinio sluoksnius. Ingardenas apžvelgia konkretizacijos realizaciją visuose sluoksniuose, bet svarbiausiu momentu laiko pateiktų objektų vaizdus. Schemiški vaizdai konkretizacijoje įgauna individualius bruožus.

Konkretizacijos pažinimo problematiškumą suponuoja jos monosubjektyvus pobūdis. Fenomenologinė tiriamoji nuostata, besiremianti tiesiogine meno kūrinio konkretizacijos pagava, pajėgi šiuos gautus dėmenis išversti į bendrųjų sąvokų kalbą ir paversti juos konceptu. Ingardeniškoji konkretizacijos samprata detalizuoja estetišką sąmonės fenomenų struktūrą. Ja remiantis galima paaiškinti estetiškų vertybių reliatyvumą, nes įvairiose konkretizacijose sukuriama skirtingos vertybės, priskiriamos tam pačiam kūrinii.

IŠVADOS

1. Meno kūrinio konkretizacija, daugiamatėje estetiško akto struktūroje tiesiogiai susijusi su imanentiniu estetiško objekto formavimusi, yra estetiško išgyvenimo kulminacinė fazė.
2. Ingardeno išskirtos dvi skirtingos ontologinės formos (meno kūrinys ir meno kūrinio konkretizacija) išsprendė klaidas, daromas „objektyvistinės“ ir „subjektyvistinės“ tradicijų.

3. Meno kūrinio konkretizacijos koncepto įtraukimas leidžia paaiškinti intencionalios sąmonės modusų įvairovę, kuriose sukuriami skirtingi estetiniai objektai – konkretizacijos, aktualizuojančios meno kūrinį potencialiai glūdinčias estetiškas ir menines vertybes.

4. Ingardeniškoji meno kūrinio konkretizacija pasižymi statiniais ir dinaminiais požymiais, o joje atsiskleidžiantis meno kūrinio daugiasluksniškumas įgalina realizuoti individualias subjekto reikšmes ir prasmes.

5. Meno kūrinio konkretizacijos konceptas, savo turinyje potencialiai nešantis estetiškas pajautas, gali būti priskirtas universaliai filosofinei kategorijai, kuri išreiškia estetiškas meninės patirties būseną.

6. Konkretizacijos samprata sukuria prielaidas mąstymo ir estetiškas pajautos dialogui bei dialogui su pačiu savimi, kuriame galima stebėti dvasinio gyvenimo veiksmą ir vertybių sklaidą.

7. Meno kūrinys, būdamas „įtvirtintos“ intencionalios būties reikšmių nešėjas, kontaktuojant su juo atveria galimybę dialogui tarp dviejų monosubjektyvių konkretizacijų, įkūnija dvasines žmogiškąsias vertybes.

Gauta 2007 07 27
Priimta 2007 08 20

Literatūra

1. Ingarden, R. 1957. *Studia z estetyki*. T. 1. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe (PWN).
2. Ingarden, R. 1960. *O dziele literackim*. Warszawa: PWN.
3. Ingarden, R. 1960. *Spór o istpienie swiata*. T. 1. Warszawa: PWN.
4. Ingarden, R. 1976. *O poznawaniu dzieła literackiego*. Warszawa: PWN.
5. Ingarden, R. 1981. *Wykłady i dyskusje z estetyki*. Warszawa: PWN.
6. Mureika, J. 2006. *Pajautos mintys. Estetikos virsmas estetologija*. Kaunas: Spindulys.
7. Szczepanska, A. 1989. *Estetyka Romana Ingardena*. Warszawa: PWN.
8. Ингарден, Р. 1962. *Исследования по эстетике*. Москва: Издательство иностранной литературы.

LAIMA MONGINAITĖ

R. Ingarden's conception of artwork particularization

Summary

The article analyses the original R. Ingarden's concept of artwork particularization, intentional aesthetical subsistence shapes: aesthetical immanent object – particularity, aesthetical empathy and a variety of values coming into the world. In the limelight is aesthetical act in which artwork and intentional subject's conscious interaction creates new heteronomical, special ontical structures – aesthetical immanent objects – particularities. Artwork's particularity expresses itself as a polysemantic phenomenon of conscious, which has static and dynamic characteristics. Also, in it are hidden intentions that have to be analysed when talking about artwork. Through particularity, an artwork joins a specific spiritual-cultural life and receives individual aesthetical-artistical values, just becomes sensible. Artwork's particularity concept, abstracted by R. Ingarden, may be assigned to a universal philosophic category which expresses the condition of aesthetical sensation.

Key words: aesthetical act, intentional modes of consciousness, artwork's particularity, monosubjective